

EEN

Pegeen Chehab kwam van de metro in het avondlicht. Haar goede voorjaarsjas was kobaltblauw; haar schoenen waren zwart en omsloten de wreven van haar lange voeten. Haar hoed was beige, met iets donkers rondom de bol, wat bruine veren. Haar schouders waren niet helemaal gelijk. Ze liep met grote stappen en ietwat voorovergebogen. Er viel altijd een lok zwart haar langs haar wang op haar schouder – haar knotje dat losraakte. Ze hield haar handtas losjes tussen haar vingers langs haar been, wat haar een ietwat vermoeid, lusteloos voorkomen gaf, terwijl ze toch kwiek genoeg over het grijze trottoir stapte, van de metro naar de benedenwoning en het souterrain van onze bureu.

Ik zat op het stoepje voor ons huis op vader te wachten. Pegeen bleef staan om me te groeten.

Pegeen was niet bijster knap; haar ogen waren aan de kleine kant en haar kaken te breed; ze had scheve tanden, ruige wenkbrauwen en een zweem van een snor. Ze had het dikke, donkere haar van haar Syrische vader, maar ook de lichte, permanente blos van de brede wangen van haar Ierse moeder. Ze werkte in Manhattan-Zuid in dit eerste jaar na haar Beroeps-cursus - met mensen, zei ze, die ze niet uit kon staan. Geen van allen. Ze streek met een blote hand over de stenen balustrade boven mijn hoofd. Aan haar andere hand, die losjes de riem van haar handtas vasthield, droeg ze een duifgrijze handschoen. De andere, zei ze, was ze ergens kwijtgeraakt. Ze lachte haar scheve tanden bloot. Het vierde paar deze maand, zei ze.

En gisteren had ze het bibliotheekboek dat ze aan het lezen was in de metro laten liggen.

En kijk, ook nog ergens haar kous aan opengehaald.

Ze zette haar zwarte schoen op de trede waarop ik zat en trok haar lange jas en rok omhoog. Ik zag de ladder in de zijde, zag het vlees van Pegeens dunne, donkerbehaarde kuit tussen de sporten naar buiten bollen. De nagel van de vinger waarmee Pegeen er overheen streek was afgekloven tot op het bot, maar de beweging van haar hand langs de ladder was teder en berustend. Een soort genegenheid voor haar eigen vlees, die ik nadeed door ook over haar kous te strijken, eerst over de onbeschadigde zijde, daarna over de gescheurde draden van de ladder.

‘Amadán,’ zei Pegeen. ‘Dat ben ik. Ten voeten uit.’

Ze trok het been terug. De rok en de blauwe jas vielen weer op hun plaats. Op de achterzoom en de zijkant van Pegeens goede voorjaarsjas zat een lange veeg roet, en zonder nadenken stak ik mijn hand uit om hem weg te vegen. ‘Er zit vuil op je jas,’ zei ik.

Pegeen draaide zich om, tilde haar arm op en probeerde onder haar elleboog door te kijken om te zien wat ze niet kon zien, omdat het achter haar zat. ‘Waar?’ vroeg ze.

‘Hier.’ Ik sloeg naar de veeg tot Pegeen met een dramatisch gebaar haar hoofd achterover gooide en haar jas naar voren trok en als een mantel om zich heen wikkelde. ‘Ik zal blij zijn,’ zei ze, langs haar heup vegend, ‘als ik niet meer naar die smeerboel hoeft.’ Waarmee ze Manhattan-Zuid bedoelde, waar ze werkte.

In gespeeld zelfvertrouwen stak ze haar neus in de lucht. ‘Ik neem een vriendje,’ zei ze. Ze knipperde verleidelijk met haar ogen en glimlachte veelbetekenend. De Chehabs stonden bekend als grappenmakers, en ik had niet de indruk dat Pegeen veel vriendjes aan de deur had gehad. ‘En dan ga ik trouwen,’ zei ze, waarna ze alle vier de lange vingers van haar blote hand bevochtigde en weer over de vuile plek begon te vegen.

‘Amadán,’ zei ze opnieuw. Wat, legde ze uit, haar moeders woord was voor ‘idioot’.

Daarna liet ze het pand van haar lange jas vallen en schudde hem schokkend met haar schouders weer op zijn plaats. Ze deed me denken aan een vogel die een zandbad neemt. ‘Ik ben gevallen,’ verklaarde ze. Ze zei het op dezelfde toegeefflijke, geprikkelde toon als waarmee ze de verloren handschoen en het vergeten bibliotheekboek had beschreven. ‘In de metro.’ Het was de toon die een moeder zou kunnen gebruiken als ze over een lastig lievelingskind praat.

Pegeen pufte wrevelig lucht over haar uitgestoken onderlip. ‘Ik weet niet waarom ik verdorie altijd val,’ zei ze ongeduldig. ‘Dat overkomt me voortdurend.’ Plotseling kneep ze haar ogen tot spleetjes, en de bos onder haar donzige huid verdiepte zich tot een donkerrode vlek. ‘Maar heb het hart niet om dat tegen mijn moeder te zeggen,’ zei ze.

Ik was zeven. Ik praatte vrijwel uitsluitend met mijn ouders. Met mijn broer. Met mijn onderwijzers als ik er niet onderuit kon. Ik fluisterde iets tegen pastoor Quinn of meneer Lee in de snoepwinkel als moeder me een por in mijn ribben gaf. Praten met mevrouw Chehab, die rood haar had en boomlang was, was iets waarvan ik me geen voorstelling kon maken. Toch beloofde ik het. Dat ik niets zou zeggen.

Pegeen schudde weer met haar schouders, deed een stapje terug en rechte haar rug in de helderblauwe jas. ‘Maar er is altijd een aardig iemand,’ zei ze, plotseling toonloos. ‘Er is altijd iemand die me overeind helpt.’ Ze nam weer een andere houding aan, even gereserveerd en hooghartig als zoëven, met haar kin in de lucht. Haar hand ging naar de veer in haar hoed. ‘Vandaag gaf een heel knappe man me zijn hand. Hij vroeg of ik me bezeerd had. Een echte droomprins.’ Ze glimlachte opnieuw en keek om zich heen. Een paar deuren verder speelden de oudere jongens straathonkbal. Op het voetpad stond een groepje kleintjes toe te kijken. Vlak achter hen zat Bill Corrigan op zijn stoel.

Pegeen boog zich weer naar me toe. ‘Morgen,’ zei ze op een ademloze fluisterton, ‘ga ik weer naar hem op zoek. Als ik hem zie, ga ik vlakbij hem staan.’ Ze boog zich over me heen, haar hand op de balustrade boven mijn hoofd. ‘En dan doe ik nét of ik val, snap je? Vlak in zijn buurt. En dan zal hij me opvangen en zeggen: “Ben jij het weer?”’

Alle mensenogen zijn mooi, maar die van Pegeen waren git-zwart, met volle wimpers, prachtig zoals ze sprankelden om haar grapje, of haar plan, of wie weet haar visioen van een of andere onmogelijke toekomst.

Ze richtte zich op. ‘Dan zullen we zien wat er gebeurt,’ zei ze sluw en zelfverzekerd en met haar borstelige wenkbrauwen hoog opgetrokken. Ze zwaaide traag met haar handtas en draaide zich om, klaar om verder te gaan. ‘Het zal de moeite van het bekijken waard zijn,’ zei ze.

Bij haar eigen huis nam Pegeen niet zoals altijd de deur naar het souterrain, maar krom de stenen trap op, voetje voor voetje, als een klein kind. Boven aan de trap bleef ze opnieuw staan om de achterkant van haar jas af te kloppen, maar ze veegde alleen maar met haar pols langs het vuil. Het was vroeg in de avond. Voorjaar. Ik zag Pegeens spiegelbeeld in het ovale glas van de buitenste deur – althans het blauwe hart van haar spiegelbeeld, dat zowel de weerspiegeling was van haar goede voorjaarsjas als van het avondlicht op haar blozende gezicht. Pegeen trok de deur open en het iele beeld in het glas trilde als een vlam.

Ik hervatte mijn wake op de stenen trap. Een wake voor vader, die nog niet uit de metro was gekomen.

Van de andere hoek van de straat liepen de mannen en werkende vrouwen van de buurt naar huis. Iedereen droeg een hoed. Iedereen droeg keurige donkere schoenen, waar mijn blik naartoe ging als een van hen in het voorbijgaan ‘Dag Marie’ zei.

Op mijn zevende was ik een verlegen, komisch uitziend kind, met een rond, plat gezicht, zwarte spleetjes van ogen,

dikke brillenglazen, een zwarte pony, een rechte, serieuze mond – een tekenfilmmeisje.

En helemaal verknocht aan mijn vader in die tijd.

De jongens speelden straathonkbal. Altijd op deze tijd van de dag. Sommige waren vrienden van Gabe, mijn broer, hoewel die, de jonge student, binnen bleef bij zijn boeken. De kleintjes stonden in een rijtje langs de stoeprand toe te kijken. Walter Hartnett zat er ook. Hij had zijn pet achterstevoren gedraaid en het been met de verhoogde schoen gestrekt voor zich liggen. De blinde Bill Corrigan, die in de oorlog het slachtoffer van gifgas was geworden, zat achter Walter op de geverfde keukenstoel die zijn moeder elke morgen als het mooi weer was voor hem klaarzette.

Bill Corrigan droeg een net pak en gepoetste schoenen, en hoewel er iets mis was met de huid rondom zijn ogen, een glans als van littekens in de satijnachtige vouwen van zijn oogleden, hoewel hij elke middag als het mooi weer was door zijn moeder naar de stoel werd gebracht, haar arm vasthoudend zoals een bruid de arm van haar bruidegom omklemt, deden de jongens in de straat toch altijd een beroep op hem als een bal op de grond viel of iemand ten onrechte werd afgetikt. Dan renden beide teams razend en tierend naar zijn kant van de straat. Ook nu: ze dromden om Bill Corrigan heen, schreeuwden in elkaars gezicht, smeten hun pet op de grond en smeekten hem een beslissing te nemen. Hij hief een grote bleke hand, waarop de helft van de jongens zich met een ruk afwendde en de rest in juichen uitbarstte. Walter Hartnett leunde wanhopig achterover en stak zijn goede voet omhoog.

Ik duwde mijn bril hoger op mijn neus. Kleine stadsvogels met de kleur van as scheerden tussen de daken door. In het afnemende avondlicht straalde de trap onder mijn dijen, warm als adem toen ik erop ging zitten, nu een lichte kilte uit. Meneer Chehab kwam voorbij met een bruine zak van de bakkerij in zijn hand. Hij droeg zijn witte schort opgerold onder zijn arm en de banden sleepten achter hem op de grond. Ik rook de geur van vers brood toen hij voorbijliep. Grote Lucy, een meisje

waar ik bang van was, stepte over het trottoir aan de overkant. Twee Zusters van Liefde uit het klooster verderop in de straat kwamen langs, glimlachend binnen hun kap. Ik draaide mijn hoofd om ze na te kijken, me zoals altijd afvragend hoe het mogelijk was dat hun hielen nooit achter hun lange rokken bleven haken. Op de hoek van de straat bleven de zusters staan om een praatje te maken met een gezette vrouw met dikke, bleke benen en een donker schort onder haar overjas. Ze zei iets waarop ze allebei knikten. Daarna sloegen ze samen de hoek om. Het honkballen werd weer stopgezet en de jongens gingen onwillig opzij om een zwarte auto door te laten.

Ik rilde en wachtte, de kleine Marie. Intussen de enige overlevende van dit straattaferen. Wachtte op de eerste glimp van vader als hij in zijn hoed en overjas uit de metro kwam, de meest beminde van al deze schimmen.

Op een dag liep ik naar de glazen kooi in de delicatessenwinkel in Rego Park, klaar om mijn bestelling te doen. Ik was in verwachting van mijn eerste kind, had honger en voelde me ietwat licht in het hoofd. Een paar maanden later zou ik op sterven liggen, compleet met de laatste sacramenten – moeder gaf de priester die ze kwam toedienen een oplawaai met haar tas – maar die dag voelde ik alleen maar plotseling iets knappen achter mijn ogen. Ik viel zonder dat ik wist dat ik viel, als een zak aardappelen. Maar plotseling lag ik ruggelings op de houten vloer. Mijn benen lagen verdraaid onder me. De vlezige rand van mijn handpalm deed zeer. Gezichten boven me. Meer ontluikende pijn, in mijn enkel, in mijn achterhoofd. Er zat tonijn-salade op mijn hand en mijn elleboog en op de rand van mijn voorjaarsjas, want op weg naar de vloer had ik iemands bestelling meegesleurd. Ik zag alleen de beschorte boezem van de vrouw van de eigenaar toen ik van de grond werd geraapt en naar een stoel in de achterkamer werd gedragen. Er lag zaagsel op de vloer en langs een van de muren stonden bruine stapels vochtige kartonnen dozen. Een doordringend salamiluchtje.

Ze zetten me op een metalen vouwstoel met dezelfde kleur als de kartonnen dozen, aan een gammel, kriskras met plakband beplakt kaarttafeltje. Daarna volgde de trage reconstructie van wat er gebeurd was. Een politieman draafde op en bood aan me naar de eerstehulppost te rijden, hoewel de andere vrouwen die op een kluitje in de smalle deuropening stonden eensgezind van mening waren dat kleine teugjes uit een warm flesje Cola me er zeker weer bovenop zouden helpen. Wat ze ook deden. Samen met de rosbief op roggebrood die ik had willen bestellen en die ik nu onder de ogen van de Duitse vrouw van de eigenaar in het overvolle achterkamertje verorberde – een dikke laag vlees zo mals als boter – tot de vrouwen tevreden waren en zeiden: Het was niets. De vrouw van de eigenaar gaf me een bakje kippensoep en een liter rijstpudding om mee naar huis te nemen. Ze was een grote, stevig gebouwde vrouw met dikke armen en benen. Ze veegde energiek met een prop vochtig gemaakte papieren handdoekjes over de vlek op mijn jas, wat me aan Pegeen deed denken: er is altijd iemand die aardig is.

Vader kwam om de hoek. Bleef staan om zijn avondkrant te kopen. Overjas en hoed om te laten zien dat hij een klerk was, geen ongeschoolde arbeider. Ik hief alleen maar mijn hoofd toen ik hem zag – hoewel er ontegenzegglijk iets - een schokje vitale energie, verrukking - over mijn magere rug en schouders huiverde terwijl ik de hellende straat afkeek. De jongens van het straathonkbal weken opnieuw uiteen voor een passerende auto: dat was de eb en vloed van hun spel. Ik wendde mijn hoofd af en legde een hand op de balustrade, klaar om op te springen. Vader was een magere, tengere man in een lange jas. Hij had een snelle, energieke pas. Ook hij droeg blinkend gepoetste schoenen.

Ik wachtte tot hij halverwege ons huis was. Toen vloog ik over het trottoir en de lucht in toen hij me optilde – de strak onder zijn arm geklemde krant schijnbaar de enige belemme-

ring voor een vlucht die in mijn verbeelding op de een of andere manier gelijkstond aan de petten die de jongens in de lucht gooiden toen Bill Corrigan zijn uitspraak deed. Het zou me niet verbaasd hebben als ze in juichen uitgebarsten waren.

Vader rook altijd naar verse kranteninkt en sigaretten, naar de alcohol in zijn vervlogen reukwater. Mijn kin schraapte langs zijn knopen toen hij me weer op de grond zette. Een korte, pijnlijke kras die mijn bril verschoof en mijn ogen deed tranen. Ik liep de laatste paar stappen naar huis balancerend op zijn schoenen. We klommen samen het trapje op en de geurige vestibule in – doortrokken van het uienluchtje van warme maaltijden en het deftige aroma van oud hout – en daarna de smalle trap op en ons appartement in, waar moeder in de keuken stond en mijn broer met zijn boeken aan de eettafel zat.

Ons appartement was lang en smal, met vensters voor en achter. De achterkant ving het ochtendlicht en de voorkant de trage, oranje uren van de middag en de avond. Zelfs in dit koele uur van het late voorjaar was het een vaal, stads licht. Het viel op geverfde en gepolitoerde zitjes en lichtrode tapijtrozen. Het stempelde dwarsbalkjes en rechthoeken van schaduw op de hoge gepleisterde wanden; het vond zich een weg door de slaapkamerdeur, stak de huiskamer over, klom op langs de stevige poten van de gigantische eetkamerstoelen en spreidde zich uit over de eettafel, waar het tafellaken – gesteven, vakkundig met moeders minutieuze kruissteekjes versierd linnen – zorgvuldig over de hele lengte was teruggeslagen, zodat Gabe zijn vloeiblok van school en zijn boeken op het gladde hout kon leggen.

Dit was het eerste licht dat mijn arme ogen ooit hadden gekend. Als ik eraan terugdenk, vraag ik me wel eens af of alle geloof en alle fantasie, alle angsten en gissingen, alle woeste waan die in de studie van hemel en hel wordt gestoken, als het erop aankomt niet tekortdoen aan die andere, eerdere onzekerheid: het donker voor onze trage bewustwording van het eerste licht.

Ik liep achter vader naar de smalle kast en hield zijn krant voor hem vast, terwijl hij zijn overjas ophing en zijn hoed op de plank legde. Hij liep naar de bank in de huiskamer en ik liep met hem mee en nestelde me tegen hem aan, zwaar op zijn arm leunend – ‘als een zeepok,’ zei hij – terwijl hij de avondkrant las.

De losse bekleding, eveneens moeders handwerk, was een paradijs van kolibries, ranken en diepe trompetbloemen, waarvan de kleuren, maar niet de beelden, getemperd werden door het dikke brokaat. Door me tegen vaders zij te laten zakken, onder zijn arm te kruipen terwijl hij geduldig de open krant optilde om me behulpzaam te zijn, ging ik via mijn tastende vingertop en turende ogen dat paradijs binnen tot hij geduldig ‘Marie’ zei en me vroeg wat meer rechtop te gaan zitten.

Hij had een lange sleutelketting aan zijn riem en mogelijk om te voorkomen dat zijn arm onder mijn benige gewicht ging slapen, trok hij de sleutels aan het eind ervan uit zijn zak en legde ze in mijn handen. Er hingen twee sleutels aan, klein maar zwaar, en de metalen schijfjes met zijn in reliëf aangebrachte naam en nummer uit zijn legertijd, en ook een kleine, groenig uitgeslagen St.-Jozefmedaille. Ik draaide ze om en om terwijl hij las, betastte ze, wikte en testte hun gewicht en gerinkel. Ik vroeg me af of Bill Corrigan, die in de oorlog het slachtoffer van gifgas was geweest, ook zoiets in zijn zak droeg.

Toen moeder me riep om op te staan en de tafel te dekken, legde vader zijn hand op mijn hoofd.

Toen ik vanuit dat eerste donker in het vale stadse licht van deze vertrekken kwam, zag ik de wazige gezichten van de ouders die me gegeven waren – niet vanwege enige verdienste van mezelf – gezichten die zelfs in mijn gebrekkige ogen, misvormd, zou je kunnen zeggen, in de uren van dat eerste donker, overrompeld leken door liefde.

We gingen aan tafel, waarop vandaag, op deze doordeweekse avond, een stuk wasdoek was uitgespreid – de laatste concessie aan mijn morsige kindertijd, want een paar weken later, na mijn Eerste Communie, zouden we dat wasdoeken tafellaken voor- goed afdanken en opnieuw, in vaders woorden, als beschaafde lieden op gesteven linnen dinen. Aardappelpuree en schijfjes ossentong en met suiker gekookte worteltjes. Perziken uit blik met een eetlepel dikke room. Daarna werd het tafellaken weer teruggeslagen en spreidde mijn broer zijn vloeiblok en boeken opnieuw uit over het vrijgemaakte eind van de lange tafel.

Moeder, over de gootsteen gebogen in de smalle keuken, haar armen rood tot haar ellebogen, was niet onder de indruk. ‘Pegeen Chehab,’ zei ze, ‘heeft grote voeten.’ En meisjes van die leeftijd, zei ze, struikelden altijd over hun eigen benen op zoek naar jongens.

Ze gaf me een nat schoteltje. De etensborden mocht ik nog niet afdrogen. De keuken was warm en knus, het enige raam was beslagen en er hing een aangename geur van zeep en van de lentezon die moeders schort had gedroogd.

In de ogen van moeder, die dol was op romantiek – vooral Amerikaanse liefdesromantiek, die ze beschouwde als een wonderbaarlijke vermenging van levens uit komisch verschillende delen van de wereldbol – was het huwelijk van meneer en mevrouw Chehab een onuitputtelijke bron van verwondering en genot. Ze vertelde het verhaal opnieuw: meneer Chehabs geboorteplaats was de berg Libanon, in een land dat Syrië heette. Een woestijn, zei ze. Met een afschuwelijk hete zon en palmbomen en dadels en ananassen en zand en – ze schokte even met haar schouders, haar stem plotseling onzeker – kennelijk een berg.

Ze gaf me een klein glas en zei: ‘En niet je hand erin steken, alleen maar de doek.’

Zijn ouders, zei ze, zwachtelden hem in wikkeldoeken en voerden hem weg van die zonnige plek. Ze staken de Middellandse Zee over. Ze klauterden naar Spanje.

Met halfdicht geknepen ogen tuurde ze naar de vochtige tegels boven de gootsteen alsof daar een landkaart getekend stond.

Ze klommen door Frankrijk, bereikten Parijs, dat de Lichtstad genoemd wordt, staken de witte kliffen van Dover over – mooi liedje zou dat zijn – reisden ongetwijfeld naar Liverpool, dan naar Dublin, vonden Cork, net als zichzelf op haar zeventiende had gedaan, gekleed in drie rokken en vier blouses en alleen een handtas als bagage om er zeker van te zijn dat haar stiefvader, een afschuwelijke man, niet in de gaten zou hebben dat ze van huis wegliep.

In de haven vonden meneer en mevrouw Chehab een schip dat hen naar Brooklyn bracht. In Brooklyn legden ze de baby in een wieg in de koele hoek van een bakkerij in een souterrain in Joralemon Street.

En al die tijd, zei moeder – terwijl een diep vermaak in haar stem begon te trillen – haalde mevrouw Chehab – toen nog McMahon - in County Clare voor het eerst adem. Ongetwijfeld rillend in de eeuwige vochtigheid van de bittere koude van dat gure land.

Moeder keek me aan over haar schouder, haar handen nog in de gootsteen.

De lucht daar heeft een verbrande smaak, zei ze – niet voor het eerst. Een smaak van natte as en uitgedoofd vuur. Dat geeft je soms het idee, zei ze, dat je leeft in de permanente nasleep van een naburig verdriet. Ergens in de buurt, denk je altijd, is pasgeleden iemands huis afgebrand.

In dat vochtige, smerige land, zei moeder, groeide mevrouw Chehab op tot een lange meid, een meisje dat geen probleem zou hebben met de steile loopplank die van de kade in Queens-town naar het schip leidde – een klim die moeder zelf moeite had gekost, zei ze, vanwege de regen op de dag van haar afvaart, omdat ze alleen was, zonder een mannenarm om vast te houden, wat de hele overtocht zo bleef, totdat vader haar de zijne aanbood op de trappen van de Grand Army Plaza.

Maar mevrouw Chehab zou er geen moeite mee hebben gehad om op de been te blijven met die grote voeten op het glibberige, stampende dek van het schip dat haar hierheen voerde. Waar ze op een dag de Syrische bakkerij binnenging en een kleine man met donkere ogen achter de toonbank zag staan.

Ik zag moeder opnieuw met haar handen door het water gaan, zoekend naar ontsnapt bestek, een schalks glimlachje op haar gezicht vanwege de kostelijke curiositeit van dat hele gebeuren. Daarna trok ze de stop uit de gootsteen, en ik kneep mijn ogen dicht en stak mijn vingers in mijn oren om dat afschuwelijke geluid buiten te sluiten.

Toen ik ze er weer uithaalde en mijn ogen opendeed, was moeder bezig het aanrecht schoon te vegen. ‘En het resultaat van dat alles,’ zei ze, ‘het resultaat van dat alles was de onooglijke Pegeen, met de vlekkerige huid van haar moeder en de grote neus van haar vader en die grote lange voeten, God sta haar bij.’

Toen de vaat was opgeruimd, liep vader naar de smalle kast om zijn hoed te pakken en zei: ‘Kom, dan gaan we een wandeling maken.’

We liepen samen de trap af. Blinkend gepeetste zwarte neuzen van zijn nette schoenen en volmaakte plooi van zijn broek over de gladde veters. Een cadans in de klik van zijn stap op de kale trap, het klikken van ons beider stappen. Naar buiten door de vestibule en weer op straat. Voor het huis van de familie Chehab liet hij mijn hand los en bleef staan om een sigaret op te steken. De rook steeg op in een witte wolk vanonder de gebogen rand van zijn hoed, en hij wierp zijn hoofd achterover bij het genot van die eerste straal rook. En zei dat ik ook omhoog moest kijken om de sterren te zien. Een magere, knappe man, veertig jaar oud.